

DOSTALÍK, P. *Conditiones: Ke kořenům bezdůvodného obohacení.*
Praha: Auditorium, 2018, 240 s.

Po viacerých parciálnych otázkach, ktorými sa doc. Petr Dostálík zaoberal v súvislosti s bezdôvodným obohatením v rímskom práve a v súčasnej českej úprave, pristúpil autor aj ku komplexnému spracovaniu tejto problematiky v monografii *Conditiones: Ke kořenům bezdůvodného obohacení*. V podstate tak ide o nadviazanie na autorove dovtedajšie vedecké bádanie a habilitačnú prácu, ktorými nemalou mierou participoval aj v dôležitých diskusiách o rekodifikácii českého súkromného práva.

Monografia *Conditiones* vyšla v roku 2018 a Petr Dostálík, vôbec prvý docent rímskeho práva na Právnickej fakulte Univerzity Palackého v Olomouci, v nej na 240 stranách podrobne rozoberá typ žalôb, ktoré Gaius stotožnil s osobnými žalobami (*actiones in personam*), a to s ohľadom na ich relevanciu pre bezdôvodné obohatenie. Napriek neľahkej téme, ktorej zložitost' pozostáva hneď z niekoľkých aspektov, dbá autor na štruktúru a prehľadnosť. Tú azda najlepšie ilustruje systematika jeho vedeckej práce.

Okrem úvodu a záveru je monografia členená na päť kapitol, ktoré sa ďalej členia na podkapitoly. Čitateľ sa týmto spôsobom v prvej kapitole dozvedá o zmysle a účele žaloby *condictio*, následne je rozobratá problematika bezdôvodného obohatenia v súvislosti s prirodzeným právom a po úvodných dvoch kapitolách nasleduje samotná chronologická analýza skúmaných kvázideliktov v historickom priebehu dejinného vývoja.

Táto tretia, obsahovo azda najcennejšia kapitola, je venovaná podrobnému rozboru využitia *condictio* v rozsahu bezdôvodného obohatenia v archaickom a klasickom rímskom práve, pričom práve tu možno identifikovať najzložitejší prvok recenzovanej práce. Nakoľko bolo množstvo pôvodných prameňov výrazne ovplyvnených justiniánskymi právnikmi a ich interpoláciami, pri dnešnom bádani, kedy absentuje existencia pôvodného znenia skúmaných fragmentov, je veľmi náročné identifikovať pôvodnú myšlienku s jej nuansami a jemnými myšlienkovými odtieňmi. Autor napriek tomu venoval výraznú časť práce rekonštrukcii interpolovaných textov a s úspechom ich komparuje s justiniánskou úpravou.

Práve hypotetické rekonštrukcie pôvodných znení fragmentov možno hodnotiť ako veľmi cenné. V práci je poukaz na širokú paletu názorov uznávaných romanistov, pričom autor sám pridáva vlastný vklad do diskusie o možnom znení pôvodných znení kondikcií. Exkurz do právnych názorov a úvah smerujúcich k najpravdepodobnejšej rekonštrukcii znenia bádaných fragmentov je preto napriek náročnosti textu mimoriadne pútavý a od čitateľa často požaduje hlbšie zamyslenie. Zaujmu aj autorove pripomienky na margo niektorých inštitútov, ktoré byzantskí kompilátori použili v rozpore s pôvodnými myšlienkami klasických rímskych právnikov (příkladmo možno uviesť použitie *condictio sine causa* namiesto *condictio indebiti* v prípade skonzumovaného plnenia nedlhu nedospelou osobou).

Táto časť monografie je vhodne členená na dvadsaťjeden podkapitol, resp. ich subčastí, a to na základe jednotlivých typov kondikcií. Čitateľ sa týmto spôsobom môže jednoduchšie orientovať v technicky a odborne poňatom texte. Základným členením tretej kapitoly je samotné rozdelenie žalôb na tie, ktorých kauza smerovala k prevodu vlastníctva (*datio*); na žaloby, pri ktorých táto podmienka absentuje a následne na kondikcie ako procesný prostriedok. Správne je poukázané aj na zásadu „nikto sa nemôže bezdôvodne obohatiť na úkor iného“, ktorá sa síce pôvodne vzťahovala iba na mladistvých, avšak jej využitie sa v neskoršom období takpovediac zgeneralizovalo.

Štvrtá časť monografie je venovaná osudu kondikcií v čase justiniánskej kodifikácie, kedy došlo k významným odklonom od dovtedajšieho chápania bezdôvodného obohatenia, jeho rozšírenia na prípady, ktoré klasickí rímski právnici riešili prostredníctvom odlišných inštitútov a v neposlednom rade bola pozmenená aj systematika skúmaných žalôb. Autor v texte vhodne poukazuje na jednotlivé odlišnosti justiniánskej úpravy oproti vnímaniu bezdôvodného obohatenia očami klasickej rímskej jurisprudencie. Petr Dostalík na základe skúmaného dochádza k záveru, že byzantský prvok „olúpil“ rímske chápanie skúmaného inštitútu o jeho dôvtip a eleganciu, pričom práve interpolované znenie kondikcií sa následne stalo zdrojom recepcie.

Monografiu na význame pre súčasnú civilistiku pridáva posledná kapitola, ktorá je venovaná práve recepcii a komparácii rímskeho chápania bezdôvodného obohatenia s jednotlivými vývojovými štádiami civilného práva na česko-slovenskom území. Táto zložka práce spôsobuje, že nejde o výlučne romanistické dielo a komparatívny aspekt práce má za následok obohatenie aj pre súčasné pozitívne právo.

Autor v záverečnej časti práce vyčerpávajúcim spôsobom poukazuje na recepciu kondikcií do *ius commune*, pričom za negatívum prístupu pandektistov považuje zameranie na justiniánsku kodifikáciu a jej extenzívne poňatie bezdôvodného obohatenia. Petr Dostalík následne sleduje zmeny v ponímaní bezdôvodného obohatenia v rakúskom a československom práve, pričom zavŕšením práce sú úvahy o východiskách a vhodnosti použitých riešení v aktuálnom českom kódexe civilného práva. V tomto smere autor formuluje aj zaujímavé úvahy *de lege ferenda*, pri ktorých sa zamýšľa najmä nad aplikáciou všeobecnej žaloby z bezdôvodného obohatenia.

Z práce priam srší široký prehľad Petra Dostalíka v zdrojoch a prameňoch, ktorý sa následne odráža aj v šestnásťstranovej enumerácii zoznamu použitej literatúry. Významnú mieru v tomto smere zohrávajú nemeckí romanisti, ale tiež diela českých a anglicky píšucich autorov.

Sumárne možno konštatovať, že dielo *Conditiones: Ke kořenům bezdůvodného obohacení* je kvalitne spracovanou monografiou, ktorá sa zaoberá náročnou problematikou, ktorej v česko-slovenskej romanistike doposiaľ nebol venovaný adekvátny priestor. Ide o prácu, ktorá je venovaná odborným romanistickým, ale aj civilistickým kruhom, nakoľko, napriek snahe autora o čo najprehľadnejšiu štruktúru a kvalitnú systematiku, čitateľ, ktorý nemá istú mieru poznania skúmanej problematiky, porozumie predmetnej matérii iba s ťažkosťami.

Ján Ivančík